

UDK 371.3
UDK 811.163.42

ISSN 1845-8793

HRVATSKI, god. VII, br. 2, Zagreb, 2009.

Izvorni znanstveni rad.

Prihvaćen: 15. prosinca 2009.

ISTRAŽIVANJE POZNAVANJA PRAVOPISA UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE S POSEBNIM NAGLASKOM NA PRAVILNU UPORABU VELIKIH I MALIH SLOVA

Josip Miletić
Sveučilište u Zadru
Zadar

Marija Novaković
Osnovna škola „Srinjine”
Srinjine

SAŽETAK: U radu se donose rezultati istraživanja provedenoga s ciljem utvrđivanja razine poznavanja pravopisa učenika osnovne škole od petog do osmog razreda s posebnim naglaskom na pravilnu uporabu velikih i malih slova. Zadaće su istraživanja bile, prvo, utvrditi gdje učenici najčešće griješe i, drugo, utvrditi smanjuje li se broj pogrešaka na višim obrazovnim stupnjevima. Pretpostavka je da učenici u osmome razredu čine manje pravopisnih pogrešaka od učenika petoga razreda.

Istraživanje je provedeno u ožujku i travnju 2008. u Osnovnoj školi Srinjine u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Sudjelovalo je 50% učenika od petog do osmog razreda školske 2007./2008. godine. Za utvrđivanje razine poznavanja pravopisa pripremili smo zadatke objektivnog tipa i diktat koje su učenici rješavali bez vremenskog ograničenja. Zadatke objektivnog tipa rješavalo je pedeset i devet učenika: osamnaest učenika petoga, trinaest učenika šestoga i po četrnaest učenika sedmoga i osmoga razreda. Diktat je pisalo sedamnaest učenika petoga, jedanaest šestoga, dvanaest sedmoga i četrnaest osmoga razreda, ukupno pedeset i četiri učenika.

U pisanju velikoga i maloga slova najviše pogrešaka čine učenici petoga razreda, zatim šestoga i osmoga razreda, a najmanje griješe učenici sedmoga razreda. Dakle, smanjuje se broj pogrešaka na višim obrazovnim stupnjevima, iako osmaši rade više pogrešaka od sedmaša, ali zabrinjava činjenica da je relativno velik postotak pogrešaka u svim razredima i u svim područjima uporabe velikih i malih slova.

Cljučne riječi: nastava, hrvatski jezik, pravopis, velika i mala slova.

Potrebna je ljubav prema jeziku i volja za učenjem da bi se (na)učio standardni jezik, a trud koji većina pri tome ulaže najviše se odnosi na pravopis.

Vladimir Anić definira pravopis kao *skup pravila za ispravno bilježenje riječi nekog jezika korištenjem odgovarajućeg sustava znakova*.¹ Osnovna funkcija svakog komunikacijskog sustava je sporazumijevanje. Do pogrješaka dolazi kada su pravila djelomično ili uopće nisu usvojena. Svjedočimo tomu svakodnevno: u novinskim člancima, poslovnim dopisima, prijevodima filmova, televizijskim reklamama, natpisima na ulicama i trgovinama. Ljudevit Jonke rekao bi i danas da se popravljajanjem takvih pogrješaka nalazimo tek u predvorju pismenosti.²

PRAVOPIS U ŠKOLI

U školi se učenici osposobljavaju za govornu i pisanu komunikaciju na standardnome jeziku. Nastavnici hrvatskoga jezika pozvani su da rade na razvijanju jezične kulture učenika i na njima je velika odgovornost kada se traže uzroci nepismenosti učenika i nepismenosti u suvremenome javnom jeziku. Međutim, više je čimbenika koji djeluju pri razvijanju učeničke jezične (ne)kulture:

1. opća kulturna i jezična razina sredine i vremena
2. nastavni plan i program
3. udžbenici i priručnici
4. nastavnik i njegov rad
5. nadzor i stručna pomoć prosvjetno-pedagoške službe
6. učenik, na kojega osim gore navedenih čimbenika djeluju još i roditeljski dom i društvo u kojemu se kreće.³

Nastava pravopisa povezana je s nastavom gramatike i s nastavom književnosti. Pravopis spada u metodiku pismenoga izražavanja, a zbog povezanosti s gramatikom pripada i metodici jezika u užem smislu te tako spaja nastavu gramatike s nastavom usmenoga i pismenoga izražavanja. Zadaća je nastave pravopisa svladavanje hrvatske pravopisne norme, spoznavanje funkcije pravopisa i razlikovanje pravopisnih i ostalih jezičnih činjenica. Učenik na nastavi mora shvatiti bit i ulogu

¹ Vladimir Anić, *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi Liber, Zagreb, 2007., str. 1015.

² Ljudevit Jonke, *O hrvatskome jeziku. U Telegramu od 1960. do 1968.*, priredio Ivan Marković, Pergamena, Zagreb, 2005., str. 82.

³ Radovan Vidović, *Kako ne valja – kako valja pisati*, Matica hrvatska, Zagreb, 1969., str. 31.

pravopisa u standardnom jeziku i njegov odnos prema drugim jezičnim razinama.⁴

U nižim razredima osnovne škole stječu se osnovna znanja o jezičnoj normi učenjem funkcionalne gramatike pri čemu se teži razvoju izražajnih komunikacijskih sposobnosti svih vrsta, ponajprije uspješnom usmenom i pismenom snalaženju u svakodnevnim priopćajnim situacijama. Teorijski elementi normativne gramatike i pravopisa postupno se uvode u višim razredima osnovne škole, opet po načelu komunikacijski funkcionalne nastave jezika.⁵

Pravopisno gradivo raspoređuje se po tom načelu u sve razrede osnovne škole s težištem na praktičnim vježbama (najčešće u obliku prepisivanja, diktata i ispravljanja). Nastava pravopisa mora biti u skladu s učeničkim mogućnostima i potrebama te ovisi i o gramatičkome znanju. Zbog povezanosti s gramatikom, učenje pravopisnih pravila često se planira istodobno s gramatičkim gradivom.⁶

TIJEK ISTRAŽIVANJA

Odlučili smo provesti istraživanje s ciljem utvrđivanja razine pismenosti učenika osnovne škole. Posebnu pozornost posvetili smo pisanju velikih i malih slova jer se u tome obično dosta griješi. Zadaće su istraživanja bile utvrditi, prvo, gdje učenici najčešće griješe i, drugo, utvrditi smanjuje li se broj pogrešaka na višim obrazovnim stupnjevima. Pretpostavka je da učenici u osmome razredu čine manje pravopisnih pogrešaka od učenika u petome razredu.

Sudionici i vrijeme istraživanja

Istraživanje je provedeno u ožujku i travnju 2008. u Osnovnoj školi Srinjine. Sudjelovalo je 50% učenika od petoga do osmoga razreda (V. a, VI. b, VII. a i VIII. a 2007./2008.), ukupno pedeset devet učenika. Zadatke objektivnog tipa rješavalo je pedeset devet učenika: osamnaest učenika petoga razreda, trinaest učenika šestoga i po četrnaest učenika sedmoga i osmoga razreda. Diktat je pisalo sedamnaest učenika petoga, jedanaest šestoga, dvanaest sedmoga i četrnaest osmoga razreda, ukupno pedeset četiri učenika.

⁴ Stjepko Težak, *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*, Školska knjiga, Zagreb, 1996., str. 57-60.

⁵ Isto.

⁶ Isto, str. 273.

Ispitni materijal

Za ispitivanje učeničke pismenosti pripremili smo zadatke objektivnog tipa i diktat koje su učenici rješavali i pisali bez vremenskoga ograničenja, tako da su i zadatci objektivnog tipa i diktat u nekim razredima pisani i duže od jednoga školskog sata.

Zadatci objektivnog tipa

Zadatke objektivnog tipa činila su dva zadatka:

1. Prepisivanje vlastitih imena i posvojnih pridjeva pisanim slovima (27 primjera);
2. Podcrtavanje riječi koje treba pisati velikim slovom (16 primjera).

Pri oblikovanju zadataka vodili smo se primjerima kakvi se nalaze u školskim udžbenicima, vježbenicama i radnim listovima za osnovnu školu.⁷

Primjeri su prilagođeni dobi i mogućnostima učenika zbog činjenice da su iste zadatke rješavali svi učenici viših razreda osnovne škole, dakle različitih obrazovnih stupnjeva. Iz tog razloga primjeri nisu smjeli biti ni prezahtjevni ni prelagani. Također smo uzeli u obzir i nastavni plan i program za osnovnu školu.

Pri sastavljanju zadataka objektivnog tipa uglavnom smo se služili riječima iz *Hrvatskog pravopisa* autora Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana Moguša.⁸

Diktat

Pri sastavljanju diktata vodili smo se istim smjernicama kao i pri sastavljanju zadataka objektivnog tipa. Diktat je zasićen primjerima koji se odnose na uporabu velikoga i malog slova (22 primjera).

ANALIZA REZULTATA

Nepravilna uporaba velikoga i maloga početnog slova česta je u učeničkim sastavcima. Zato se u ispitnome materijalu nalaze dva zadatka u kojima učenici trebaju pravilno napisati jednočlano ili višečlano ime (1. zadatak) ili zaokružiti riječi u tekstu koje se pišu velikim početnim slovom (2. zadatak). Diktat je također zasićen primjerima koji se

⁷ Prvenstveno u udžbeniku za peti razred osnovne škole i priručniku za nastavnike Stjepka Težaka.

⁸ Stjepan Babić, Božidar Finka, Milan Moguš, *Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb, 1996.

odnose na analizirano pravopisno pravilo. Navedene su najčešće pogriješke, a raspoređene su po pravilima za pisanje vlastitih imena.

Osobna imena, prezimena i nadimci. Pisanje titula

Učenici pravilno uporabljaju veliko početno slovo u osobnim imenima i prezimenima, međutim, u imenu Marija Jurić Zagorka, gdje je nadimak srastao s imenom i postao njegov sastavni dio, česte su pogriješke. Od četrnaest učenika (24%) koji su pogriješno napisali ime,⁹ dvanaest učenika piše *Marija Jurić zagorka*. Najviše griješe učenici šestoga (38% učenika), a najmanje sedmoga razreda.

Opću imenicu barun uz vlastito ime Rauch velikim slovom piše 44% učenika: 46% učenika šestoga razreda, 44% petoga, 43% sedmoga i isto toliko osmoga razreda (*Barun Rauch*). Manje se griješi u primjeru *biskup Josip Juraj Strossmayer*: učenici petog razreda, njih 22%, i 14% učenika osmog razreda piše *Biskup Josip Juraj Strossmayer*.

Imena naroda i njihovih pripadnika.

Imena pripadnika država i kontinenata.

Imena stanovnika izvedena od zemljopisnih imena

Često se griješi i u ovoj skupini riječi u kojoj ne bismo očekivali nepravilnu uporabu velikoga slova: *euroljanin* piše 20% učenika, *slavonac* 18%, *splićanin* 15% i *hrvat* 12% učenika. Zabrinjava činjenica da najviše griješe učenici osmoga razreda: čak 50% njih piše *euroljanin*, 64% *zagorac*, a 36% *slavonac*.

Zanimljivo je da je u diktatu 57% učenika nepravilno, malim slovom, napisalo ime Zagorac: čak 91% učenika šestoga razreda, 64% osmoga, 53% petoga i 25% sedmoga razreda.

Imena gradova i naseljenih mjesta

Veliko slovo ispravno se koristi u jednočlanim imenima naseljenih mjesta – od pedeset devet učenika tek jedan do dva učenika pogriješno piše ta imena. Nepravilno se pišu višečlana imena, u kojima učenici prvi ili drugi član pišu malim slovom: Donji Miholjac pogriješno piše 22% učenika, i to petaši najčešće kao *donji Miholjac* (33% učenika petoga razreda), a šestaši i sedmaši *Donji miholjac* (31% učenika šestoga i 21% sedmoga razreda), dok svi učenici osmoga razreda taj primjer pišu pravilno. Ime naselja Brod na Kupi, kada je pogriješno napisano, a takvih je

⁹ Primjeri *Marija Jurić Zagorka*, *barun Rauch*, *biskup Josip Juraj Strossmayer* iz drugoga su zadatka u kojemu se zaokružuju riječi koje treba pisati velikim slovom. To znači da bi ih učenici i napisali velikim slovom pa zato i uz njih stoji *napisan*, a ne *zaokružen*.

primjera 17%, učenici petoga razreda najčešće pišu *brod na Kupi* (22%), a šestoga i sedmoga, iako ne griješe mnogo (jedan učenik šestoga i tri sedmoga razreda), pišu *Brod na kupi*.

Ime Gornja Stubica pogrješno piše 28% učenika: učenici petog razreda, njih 29%, redom pišu *gornja Stubica*, kao i 18% učenika šestoga razreda, dok *Gornja stubica* piše 27% učenika šestoga i 36% osmoga razreda. Svi učenici sedmoga razreda taj primjer pišu pravilno.

Možemo zaključiti da pri pogrješnoj uporabi velikoga slova u višečlanim imenima naseljenih mjesta, učenici petoga razreda gotovo uvijek prvi član pišu malim slovom (*donji Miholjac, brod na Kupi, gornja Stubica*). Učenici šestoga, sedmoga i osmoga razreda, kada griješe pri pisanju, češće pišu drugi član malim slovom (*Donji miholjac, Gornja stubica, Brod na kupi*).

Imena država, zemalja i kontinenata

Svi učenici ispravno pišu ime svoje države, Republika Hrvatska. Ime kontinenta, Južna Amerika, također se pravilno piše – samo dvoje učenika piše *južna Amerika*. Ipak, gotovo polovica učenika (49%) griješi pri pisanju imena Sjedinjene Američke Države: 83% učenika petoga razreda, 43% osmoga, 38% šestoga i 21% sedmoga razreda. Pritom gotovo svi učenici zadnji član pišu malim slovom: *Sjedinjene Američke države* (72% petaša, 43% osmaša, 38% šestaša i 14% sedmaša). Dvoje učenika (jedan šestoga i jedan osmoga razreda) umjesto punog imena piše kraticu – SAD.

Imena pokrajina, područja i krajeva. Imena županija

Po pravopisnom pravilu u višečlanim imenima pokrajina, područja i krajeva velikim početnim slovom piše se samo prvi član, a drugi samo ako su sami po sebi vlastito ime. Učenici koji su pogrješno napisali ta višečlana imena, većinom oba člana pišu velikim početnim slovom: *Imotska Krajina* (20% učenika), *Gorski Kotar* (26%), *Hrvatsko Zagorje* (20%). Ostali primjeri su: *imotska krajina, hrvatsko zagorje* i *hrvatsko Zagorje te gorski kotar* i *gorski Kotar*. Najviše griješe učenici petoga (čak 65% u primjeru Hrvatsko zagorje) i osmoga razreda (36% u primjerima *Imotska krajina* i *Gorski kotar*).

Posljednja dva primjera, sjeverozapadna Hrvatska i južna Hrvatska, odnose se na pravopisno pravilo po kojemu se atribut piše malim slovom jer nije sastavni dio imena već samo pokazuje zemljopisni položaj. U zadatcima objektivnog tipa ukupno je 73% učenika pogrješno napisalo južna Hrvatska: 72% petoga, 77% šestoga, 93% sedmoga i 50%

osmoga razreda. Od 73% učenika koji su pogrješno napisali taj primjer, njih 93% atribut piše velikim slovom: *Južna Hrvatska* i *Južna hrvatska*. Gotovo isti primjer iz diktata, sjeverozapadna Hrvatska, pogrješno je napisalo znatno manje učenika: 37%. U diktatu, međutim, učenici češće pišu i jednu i drugu riječ malim slovom: od tih 37% učenika polovica njih piše *sjeverozapadna hrvatska*. Ostali pišu *Sjeverozapadna Hrvatska* (većinom petaši) ili *Sjeverozapadna hrvatska*. Najviše griješe učenici sedmoga, njih 67%, a najmanje šestoga razreda, njih 18%.

Ime županije, Krapinsko-zagorska županija, pogrješno piše 46% učenika, i to najčešće kao *Krapinsko-Zagorska županija*. Najviše griješe učenici petoga, njih 76%, zatim šestoga (36%) i osmoga (36%), a najmanje sedmoga razreda (25% učenika).

Imena zemljišnih površina i hidronima

Kod pisanja jednočlanih imena ni ovdje nema pogrješaka, osim onih koje se svrstavaju u tzv. kulturološke pogrješke, pa je rijeka Sutla rijeka *Sulva* i slično. Ni pri pisanju višečlanih imena zemljišnih površina i hidronima ne griješi se mnogo, možda zato što velik broj učenika posvojne pridjeve i inače piše velikim slovom i kada nisu u sastavu imena.

Ime Zagrebačka gora pogrješno piše 22% učenika, Stubičke toplice 13%, a Atlantski ocean 12% učenika, dok su kod ostalih primjera pogrješke rijetke. Pritom većina učenika piše ili oba člana velikim slovom (*Hušnjakov Brijeg*, *Atlantski Ocean*) ili oba člana malim slovom (*zagrebačka gora*, *stubičke toplice*).

Imena ulica i trgova

Višečlana imena ulica i trgova također se najčešće pogrješno pišu tako da su svi članovi napisani velikim početnim slovom. Veliko slovo u imenima ulica i trgova nepravilno upotrebljuje 29% učenika petoga, 20% sedmoga, 11% osmoga i 11% šestoga razreda. Najviše se griješi u onim imenima kod kojih je jedan od članova opća imenica, a koju učenici također pišu velikim slovom: Trg bana Josipa Jelačića pogrješno je napisalo 30% učenika i to najčešće kao *Trg Bana Josipa Jelačića* (67%), a Ulicu kralja Zvonimira 27% učenika, od kojih trećina piše *Ulica Kralja Zvonimira*, *ulica Kralja Zvonimira* i *ulica kralja Zvonimira*. Petrinjsku ulicu u naslovu knjige *Kneginja iz Petrinjske ulice* pogrješno je napisalo 31% učenika; pri tom 94% piše *petrinjska ulica*.

Imena organizacija, društava, ustanova.

Imena nacionalnih parkova i dvoraca

U pisanju imena organizacija i ustanova ponuđenima u zadatcima, najviše pogrješaka čine učenici petoga (37,03% pogrješaka), zatim osmoga (23,80%), sedmoga (14,28%) i šestoga razreda (12,82% pogrješaka). Pritom Filozofski fakultet u Zadru nepravilno piše 14% učenika, od kojih polovica piše *Filozofski Fakultet u Zadru*, a polovica *filozofski fakultet u Zadru*. Crveni križ pogrješno piše 15% učenika; pri tom 67% piše *Crveni Križ*, a ostali *crveni križ* i *crveni Križ*. Najviše pogrješaka načinjeno je pri pisanju imena Hrvatsko narodno kazalište: to ime pogrješno piše 41% učenika, od kojih 54% učenika piše *Hrvatsko Narodno Kazalište*, a 42% *Hrvatsko Narodno kazalište*.

U diktatu većina učenika pravilno upotrebljuje veliko slovo u imenu škole: Osnovna škola „Nikola Tesla” (tek 13% učenika griješi, od kojih 43% piše *Osnovna Škola Nikola Tesla* i isto toliko *osnovna škola Nikola Tesla*, dok jedan učenik šestoga razreda piše kraticu: *OŠ Nikola Tesla*, što je ubrojeno u pogrješke). Ime dvorca Trakošćan malim početnim slovom napisala su tek dva od ukupno 54 učenika. Nacionalni park Risnjak pogrješno piše šest učenika (11%), od kojih pet učenika piše *nacionalni park Risnjak*.

U ovoj skupini imena najviše se griješi u pisanju imena muzeja: Muzej seljačkih buna i Muzej evolucije Hušnjakovo pogrješno piše čak 65% učenika. Ni jedan učenik petoga razreda ta imena nije napisao pravilno, kao ni 64% učenika šestoga razreda. Muzej evolucije Hušnjakovo pogrješno piše 64% osmaša i 17% sedmaša, dok Muzej seljačkih buna pogrješno piše 57% osmaša i 25% sedmaša. Najčešći su primjeri pogrješnoga pisanja: *muzej Seljačkih buna* (22 od 35 učenika, odnosno 63%) i *Muzej Seljačkih buna* (5 od 35 učenika) te *muzej Evolucije Hušnjakovo* (20 od 35 učenika, odnosno 57%) i *muzej evolucije Hušnjakovo* (7 od 35 učenika).

Može se zaključiti da u višečlanim imenima ove skupine učenici koji pogrješno upotrebljuju veliko početno slovo najčešće sve članove pišu velikim početnim slovom (*Filozofski Fakultet u Zadru*, *Crveni Križ*, *Hrvatsko Narodno Kazalište*). Ipak, imena muzeja, pri pisanju kojih griješi više od polovice učenika, najčešće se pišu malim početnim slovom: *muzej Seljačkih buna* i *muzej Evolucije Hušnjakovo*.

Imena blagdana i spomendana

U ovoj skupini riječi učenici imaju 49,57% pogrješaka, odnosno u prosjeku je svako drugo ime pogrješno napisano. Pritom najviše pogrješka imaju učenici petoga (77,77% pogrješaka) i učenici šestoga razreda (48,07%), dok učenici osmoga imaju 33,92%, a sedmoga 30,35% pogrješaka.

Ime spomendana Dani Marije Jurić Zagorke pogrješno piše gotovo svaki drugi učenik (46%), i to malim početnim slovom – *dani Marije Jurić Zagorke*.

Ime blagdana Sveta tri kralja pogrješno piše 44% učenika, od kojih 46% velikim početnim slovom piše sve članove: *Sveta Tri Kralja*. Pri pisanju praznika Nova godina veliko početno slovo nepravilno piše također 44% učenika, a od njih 81% piše *Nova Godina*.

Dvije trećine učenika (68%) nepravilno piše Dan hrvatske državnosti, najčešće tako što posvojni pridjev piše velikim početnim slovom: *Dan Hrvatske državnosti* (40% učenika) i *Dan Hrvatske Državnosti* (37% učenika).

Naslovi knjiga, časopisa i članaka.

Nazivi društvenih pokreta i razdoblja

Naslovi knjiga, časopisa i članaka nalaze se u drugome zadatku u kojemu su učenici zaokruživali riječi koje se pišu velikim početnim slovom. Po pravopisnom pravilu velikim početnim slovom piše se prva riječ, a ostale samo ako su same po sebi vlastito ime. Tako u naslovu knjige može stajati ime ulice ili dio grada – *Kneginja iz Petrinjske ulice* i *Kći Lotrščaka*. Učenici najviše griješe upravo u tim primjerima: 68% učenika pogrješno piše *Kći Lotrščaka*; pri tom 75% učenika piše *Kći lotrščaka*. Ime knjige, *Kneginja iz Petrinjske ulice*, pogrješno piše 37% učenika, i to 64% kao *Kneginja iz petrinjske ulice*. U ostalim primjerima (*Plameni inkvizitori* i *Grička vještica*) manje je pogrješaka: 81% učenika pravilno uporabljuje veliko početno slovo u naslovima knjiga u kojima nema vlastitih imena. Najviše griješe učenici petoga, zatim sedmoga i šestoga, a najmanje osmoga razreda.

Časopis *Obzor* malim početnim slovom piše 80% učenika u rečenici: *Napisala je niz romana koji su objavljeni u Obzoru (...)* – 61% učenika petoga, svi učenici šestoga razreda, 86% sedmoga i 79% osmoga razreda (*u obzoru*). Članak *Jedan časak* malim početnim slovom piše 22% učenika (*jedan časak*), a 8% učenika piše oba člana velikim slovom (*Jedan Časak*).

Imena društvenih pokreta i razdoblja učenici pišu ispravno, malim početnim slovom. Svi učenici pravilno pišu – moderna, a 17% učenika primjer iz diktata piše velikim početnim slovom – *Ilirski pokret*, i to 5 učenika šestoga i 4 učenika osmoga razreda.

Pisanje posvojnih pridjeva na *-ski, -čki, -ćki*

Pisanje posvojnih pridjeva na *-ski, -čki, -ćki* velikim početnim slovom jedna je od najčešćih pogrešaka u zadacima objektivnog tipa, diktatima i općenito u učeničkim radovima u nastavi hrvatskoga jezika. U primjeru Dan hrvatske državnosti 69% učenika posvojni pridjev piše velikim slovom, u primjeru Krapinsko-zagorska županija 30% učenika, a u primjeru Muzej seljačkih buna 59% učenika.

Tablica 1. Posvojni pridjevi: zadatci objektivnog tipa

PRIMJER	BROJ POGRJEŠAKA PO RAZREDIMA				ZBROJ 59 uč.
	V. (18)	VI. (13)	VII. (14)	VIII. (14)	
Američki	7	2	1	1	11
Dalmatinski	7	1	1	0	9
Dubrovački	7	2	1	0	10
Hrvatska (novinarka)	8	8	6	3	25
zagrebački (časopis)	9	3	9	6	27
Hrvatska (književnica)	4	3	5	3	15
UKUPNO	42	19	23	13	97

Tablica 2. Posvojni pridjevi: diktat

PRIMJER	BROJ POGRJEŠAKA PO RAZREDIMA				ZBROJ 54 uč.
	V. (17)	VI. (11)	VII. (12)	VIII. (14)	
hrvatsko-slovenska granica	16	8	6	9	39
Zagorski (vidici)	9	2	4	1	16
Zagorski (dvorci)	11	5	1	3	20
zagorske (ljepote)	8	3	3	1	15
Hrvatski (dvorci)	9	6	1	5	21

Susedgradski	14	1	1	6	22
krapinski (pračovjek)	11	5		1	17
siječanjski (dan)	8	3	1	0	12
(kralj) seljački	11	0	0	5	16
UKUPNO	97	33	17	31	178

Iz tablica je vidljivo da su najčešće pogrješke pisanje velikim slovom posvojnih pridjeva *hrvatski, zagorski, zagrebački, susedgradski* te da se broj pogrješaka ipak smanjuje u višim razredima, iako učenici osmoga razreda imaju više pogrješaka nego sedmaši. Najviše griješe petiši, u prosjeku oko dvije trećine učenika.

Ostale pogrješke

Osim pogrješaka koje se odnose na nepravilnu uporabu velikoga i maloga početnog slova u pisanju vlastitih imena, u diktatu se nalaze, iako kod maloga broja učenika, i primjeri nepravilne uporabe velikoga i maloga slova u upravnome govoru te uz rečenične znakove, najčešće iza dvotočja.

Od ostalih pogrješaka kod nekoliko učenika petoga razreda u diktatu nalazimo ove primjere pogrješke uporabe velikoga početnog slova: *Neandertalci* (11), *Bjelogorične šume* (1), odnosno *Bjelo gorične šume* (3), *Kulturnopovijesno* (3) i *Svjetsko nalazište* (1). Učenici šestoga razreda čine slične pogrješke: *Bjelogorične* (1), *Dječak* (1), *Ljekovite Stubičke Toplice* (1), *Svjetsko* (1), *Sunčanog dana* (1). U sedmome razredu pogrješke su: *Bjelogorične* (1), odnosno *Jelogorične* (1), *u Sklopu* (1), *Sunčanog* (1), *Kulturno-Povjesno* (1), *Povijesti* (1), a u osmome: *Dvorac Trakošćan* (1), *Isto imenog* (1).

ZAKLJUČAK

U pisanju velikoga i maloga slova najviše pogrješaka čine učenici petoga razreda, zatim učenici šestoga i osmoga razreda, a najmanje griješe učenici sedmoga razreda. Po skupinama zadataka to izgleda ovako:

Tablica 3. Veliko slovo – pogrješke po razredima

Razred	postotak pogrješaka			Prosjeak
	1. zadatak	2. zadatak	diktat	
V.	36,41	29,1	37,95	35,01
VI.	17,37	26	26,68	23,1
VII.	16,13	32,99	13,97	20,11
VIII.	19,57	20,4	21,19	20,43

U svim primjerima s velikim i malim početnim slovom (48 primjera u zadacima objektivnog tipa i 31 primjer u diktatu – uključeni su i posvojni pridjevi na *-ski* i *-čki*) načinjeno je u prosjeku 25,77% pogrješaka.

Tablica 4. Veliko slovo – ukupan broj pogrješaka

	Postotak pogrješaka
1. zadatak	23,41
2. zadatak	27,28
diktat	25,98
PROSJEK	25,43

Najčešće se griješi u primjerima: u *Obzoru* (u *obzoru* piše 80% učenika), južna Hrvatska (73% učenika, najčešće *Južna Hrvatska*), hrvatsko-slovenska granica (72% učenika, većina piše *Hrvatsko-Slovenska granica*), Dan hrvatske državnosti (68%, najčešće *Dan Hrvatske Državnosti*), *Kći Lotrščaka* (također 68%, najčešće *Kći Lotrščaka*), Muzej seljačkih buna i Muzej evolucije Hušnjakovo (oba primjera pogrješno piše po 65% učenika, većinom kao *muzej Seljačkih buna* i *muzej Evolucije Hušnjakovo*), Zagorac (57% učenika piše *zagorac*), Sjedinjene Američke Države (49% učenika, najčešće *Sjedinjene Američke države*), Krapinsko-zagorska županija (46%, najčešće *Krapinsko-Zagorska županija*), Dani Marije Jurić Zagorke (46%, najčešće *dani Marije Jurić Zagorke*), zagrebački časopis (46% učenika piše *Zagrebački časopis*), barun Rauch (44% učenika piše *Barun Rauch*), Sveta tri kralja i Nova godina (oba imena po 42% učenika, većinom kao *Sveta tri Kralja* i *Nova Godina*), hrvatska novinarka

(42% učenika piše *Hrvatska novinarka*), susedgradski seljaci (41% učenika piše *Susedgradski seljaci*).

Osobna imena većina učenika piše ispravno. Međutim, kada je uz ime titula (barun Rauch), gotovo polovica učenika i titulu piše velikim početnim slovom (*Barun Rauch*). Ipak, broj se pogrešaka smanjuje u višim razredima – sedmaši i osmaši imaju manje pogrešaka.

Drugačije je u pisanju imena pripadnika naroda i imena stanovnika: više od polovice učenika osmoga razreda piše *euroljanin* i *zagorac*, a 36% *slavonac*. Osim osmaša griješe i petaši, dok šestaši i sedmaši gotovo nemaju pogrešaka. Izuzetak je riječ *Zagorac*, koja se nalazi među najčešćim učeničkim pogreškama pri uporabi velikoga slova (57% učenika piše *zagorac*).

U višim razredima smanjuje se i broj pogrešaka pri pisanju imena naseljenih mjesta – osmaši su gotovo sve primjere pravilno napisali (griješe jedino u imenu *Gornja Stubica*). Može se primijetiti to da učenici petoga i šestoga razreda češće prvi član pišu malim početnim slovom (npr. *donji Miholjac*, *brod na Kupi*), a učenici viših razreda drugi član (*Donji miholjac*, *Brod na kupi*).

Često se griješi i u imenima pokrajina pri čem su najčešće oba člana napisana velikim početnim slovom (*Gorski Kotar*, *Hrvatsko Zagorje*). Broj pogrešaka također se smanjuje u višim razredima (najviše griješe petaši). Nazivi u kojima atribut samo pokazuje zemljopisni položaj (južna Hrvatska i sjeverozapadna Hrvatska) spadaju u najčešće učeničke pogreške: 73% učenika piše *Južna Hrvatska*. Pritom najviše griješe učenici sedmoga, a najmanje učenici osmoga razreda.

Među najčešćim učeničkim pogreškama nalaze se i imena blagdana, praznika i spomendana: *Dan hrvatske državnosti*, *Dani Marije Jurić Zagorke*, *Sveta tri kralja*, *Nova godina*. I ta se imena najčešće pišu tako da su oba člana napisana velikim slovom (osim *dani Marije Jurić Zagorke*). Broj pogrešaka smanjuje se u višim razredima pa tako najviše griješe učenici petoga razreda (77,77% pogrešaka), dok učenici osmoga i sedmoga razreda imaju 33,92, odnosno 30,35% pogrešaka.

Imena časopisa i naslovi knjiga i članaka također su najčešće pogrešno napisani – 80% učenika ime časopisa *Obzor* piše malim početnim slovom. U naslovima knjiga *Grička vještica* i *Plameni inkvizitori* najviše griješe učenici petoga, a nakon njih sedmoga razreda; najčešće oba člana pišu malim početnim slovom. Svi učenici šestoga i osmoga razreda te naslove pišu pravilno. Učenici osmoga razreda većinom ne griješe

ni u pisanju naslova u kojima je jedan od članova vlastito ime: najviše osmaša pravilno je napisalo *Kći Lotrščaka* i *Kneginja iz Petrinjske ulice*. Dakle, u toj skupini riječi najviše pogrješaka imaju učenici petoga i sedmoga, a najmanje osmoga razreda.

Promotre li se najčešće pogrješke, uočava se da je među tim pogrješkama dosta posvojnih pridjeva, koje učenici nepravilno pišu velikim početnim slovom: *Hrvatsko-Slovenska granica*, muzej *Seljačkih* buna, *Krapinsko-Zagorska* županija, *Zagrebački* časopis, *Hrvatska* novinarka, *Susedgradski* seljaci itd. U šest posvojnih pridjeva iz zadataka objektivnog tipa, izvedenih od imena kontinenata, država, gradova i pokrajina (američki, dalmatinski, dubrovački, hrvatski, zagrebački) učenici su napravili čak 27,4% pogrješaka. Pritom se najčešće piše *Zagrebački* časopis (46% učenika) i *Hrvatska* novinarka (42% učenika). Učenici petoga razreda napravili su 38,88% pogrješaka (isti postotak petaša piše *Američki*, *Dalmatinski*, *Dubrovački*), a u ostalim razredima taj postotak se smanjuje, iako ne znatno: slijede učenici sedmoga razreda s 27,38% pogrješaka, šestoga s 24,35% i osmoga razreda s najmanjim postotkom pogrješno napisanih posvojnih pridjeva: 15,47% (upola manje od učenika petoga i sedmoga razreda).

U diktatu čak 73% učenika posvojni pridjev u primjeru *hrvatsko-slovenska granica* piše velikim početnim slovom. Ponovno najviše griješe učenici petoga razreda (čak 63,39% pogrješaka), ali ovaj put učenici sedmoga razreda imaju najmanje pogrješaka (15,74%). Osim već navedenih, ostali pogrješno napisani primjeri su: *Hrvatski* dvorci (39% učenika), *Zagorski* dvorci (37%), *Krapinski* pračovjek (31% učenika).

Možemo zaključiti da se na višem obrazovnom stupnju broj pogrješaka smanjuje, iako uglavnom učenici sedmoga razreda rade znatno manji broj pogrješaka od učenika osmoga razreda, ali se vjerojatno radi o izuzetno kvalitetnoj generaciji učenika u sedmom razredu. Međutim, zabrinjava nas relativno velik postotak pogrješaka u svim razredima i u svim područjima uporabe velikih i malih slova. Gotovo su nevjerovatni podatci da 80% ispitanika pogrješno piše naziv časopisa (*obzor*), da ih 73% piše *Južna Hrvatska*, 72% *Hrvatsko-Slovenska granica*, da ih 68% može pogriješiti u nazivu blagdana (*Dan Hrvatske Državnosti*) ili pak da 65% učenika ne zna pravilno napisati naziv ustanove (*muzej Seljačkih buna* ili *muzej Evolucije Hušnjakovo*), a da i ne spominjemo kako više od polovice osmaša piše *euroljanin* i *zagorac*.

Brojni primjeri učeničkih pravopisnih pogrešaka upućuju na potrebu znatno ozbiljnijeg pristupa pravopisnom gradivu, i to ne samo u osnovnoj školi nego i u srednjoškolskom obrazovanju. Rezultati dobiveni u ovom istraživanju, naime, također pokazuju da učenici po završetku osnovne škole ne uspijevaju dovoljno ovladati pravopisnim pravilima, a, nažalost, nerijetko smo svjedoci tome da se u srednjoj školi pravopisnoj problematici ne pridaje onoliko pozornosti koliko bi to potrebe svakodnevnne životne prakse zahtijevale.

LITERATURA

- Anić, Vladimir, *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi Liber, Zagreb, 2007.
- Babić, Stjepan, Finka, Božidar, Moguš, Milan, *Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
- Babić, Stjepan, Ham, Sanda, Moguš, Milan, *Hrvatski školski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
- Brozović, Dalibor, „Na putovima našeg jezika i nauke o jeziku”, *Kolo*, 1, 1963., br. 10, str. 610-625.
- Dulčić, Mihovil (ur.), *Govorimo hrvatski. Jezični savjeti*, Hrvatski radio – Naprijed, Zagreb, 1997.
- Frančić, Anđela, Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica, *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2005.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica, Vukojević, Luka (izv. ur.), *Hrvatski jezični savjetnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena – Školske novine, Zagreb, 1999.
- Kalogjera-Brkić, Ivana, „Od 3000 riječi učenici pogrešno koriste njih 50”, *Jutarnji list*, 20. rujna 2006.
- Kalogjera-Brkić, Ivana, „Više od 70% gimnazijalaca u Hrvatskoj ne zna pravopis”, *Jutarnji list*, 21. prosinca 2007.
- Jonke, Ljudevit, *O hrvatskome jeziku. U Telegramu od 1960. do 1968.*, priredio Ivan Marković, Pergamena, Zagreb, 2005.
- Matejčić, Bruna, „Učenici već desetljećima ponavljaju iste pogreške”, *Vjesnik*, 14. i 15. listopada 2006.
- *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2006.

- Težak, Stjepko, *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
- Težak, Stjepko i dr., *Hrvatski jezik 5. Priručnik za nastavnike*, Školska knjiga, Zagreb, 2006.
- Težak, Stjepko i dr., *Hrvatski jezik 5. Udžbenik za 5. razred osnovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- Vidović, Radovan, *Kako ne valja – kako valja pisati*, Matica hrvatska, Zagreb, 1969.
- <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=5764&sec=2223>

THE RESEARCH OF CORRECT SPELLING OF THE ELEMENTARY SCHOOL PUPILS WITH SPECIAL ATTENTION ON THE CORRECT USAGE OF CAPITAL AND SMALL LETTERS

SUMMARY

This paper presents the results of a research aiming to establish a level of correct spelling of the pupils in elementary school from fifth to eighth grade with the special attention on the correct usage of capital and small letters. The aim is to establish where pupils make more mistakes and if the quantity of error decreases on higher education levels. The assumption is that eight graders make fewer spelling mistakes than those of fifth grade level.

The research has been conducted in Srinjine Elementary School in Splitsko-dalmatinska County. 50% of pupils participated from fifth to eighth grade in year 2007./2008. The research has been conducted in March and April of 2008.

To establish the level of correct spelling we prepared test and dictation which pupils did without the time limit, so in lower grades it was done for more than class hour. 59 pupils were tested: 18 of the fifth, 13 of the sixth, 14 of the seventh and 14 of the eighth grade. The dictation did 7 five graders, 11 six graders, 12 seven graders and 14 eight graders, in total 54 pupils.

Whilst writing capital and small letters the most mistakes originate from the fifth grade, following sixth and eighth grade. The fewest mistakes are present in the seventh grade. So, the number of mistakes is decreasing on higher levels, although eight graders make more mistakes than seven graders. It is worrisome that there are a relatively high percentage of errors on all levels and in all areas of capital and small letter usage.

Key words: teaching, Croatian language, correct spelling, capital and small letters.